

Koivut ja monimuotoisuus

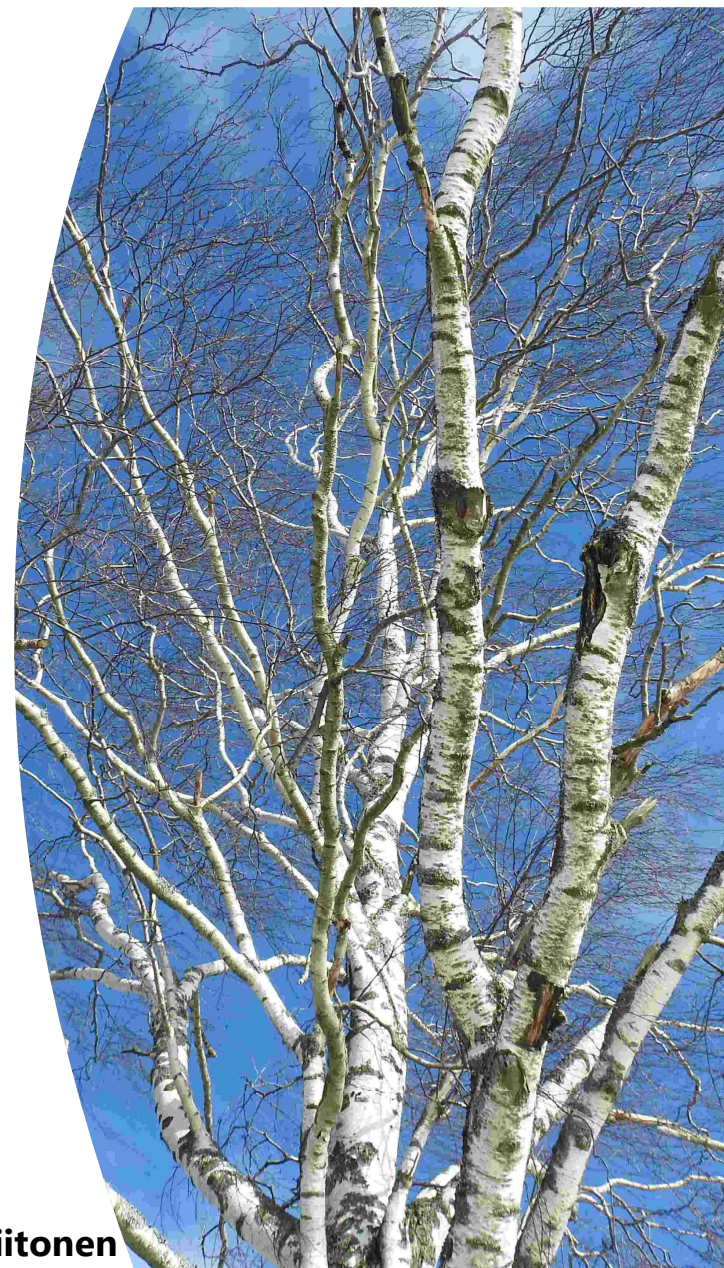
Juha Siitonen

Kuva: Juha Siitonen

Sisältö

- Puiden seuralaisena elävät lajiryhmät
- Koivun seuralaislajien määrä suhteessa muihin puulajeihin, generalistit ja specialistit
- Lajisto muuttuu puun eri ikävaiheissa
- Esimerkkejä eri lajiryhmiin kuuluvista seuralaislajeista
- Koivun seuralaislajiston monimuotoisuuden turvaaminen

Puiden seuralaisena elävät lajiryhmät

Herbivorit, mm.

- perhostoukat
- sahapistiäistoukat
- nivelkärsäiset (luteet, kaskaat, kirvansukuiset)
- lehtikuoriaiset, kärsäkkäät
- äkämäpistiäiset, äkämäsääsket, äkämäpunkit

Saproksyylit, mm.

- lahottajasieniä
- hyönteisiä
- punkkeja
- epiksyyllisammalia, jäkäliä ja jäkälöitymättömiä sieniä

Mykorritsasienet

Endofyyttisienet ja loissienet

- mikrosienet (kotelosieniä) lehtien ja neulasten sisällä
- ruostesienet

Epifyytit, mm.

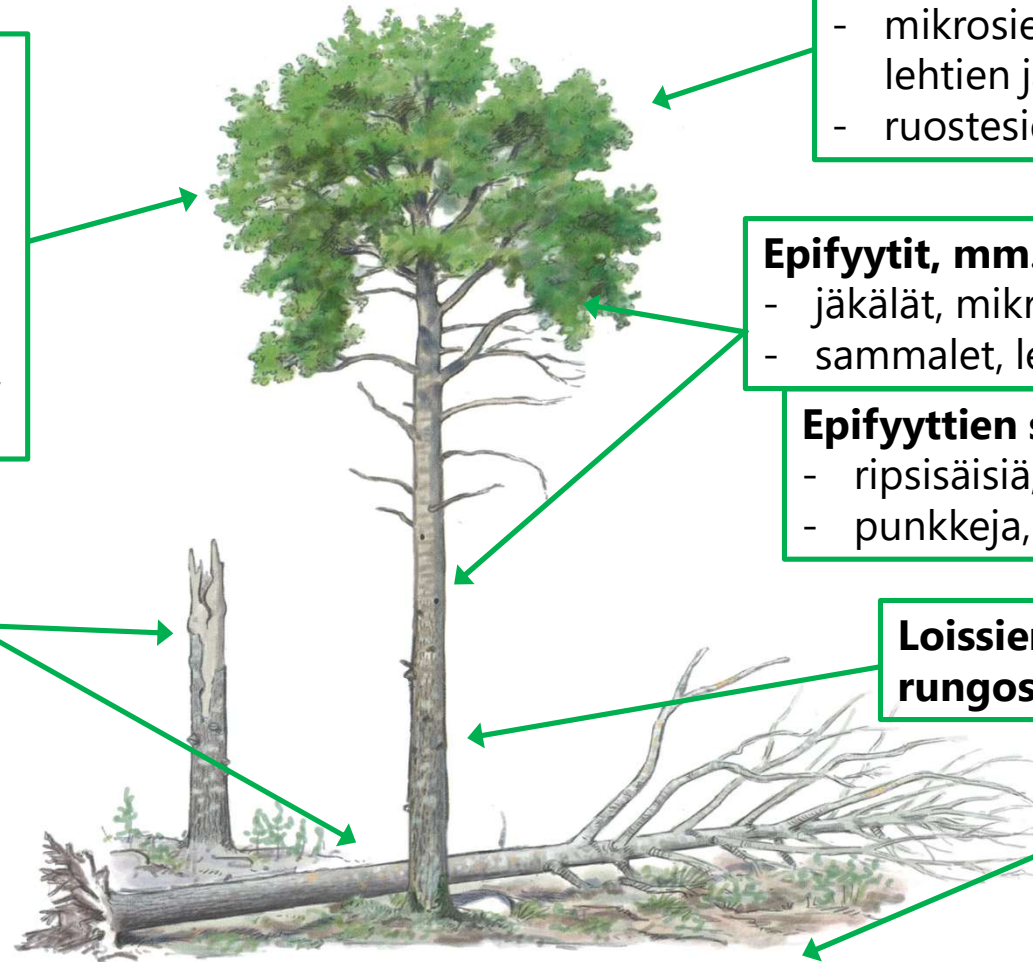
- jäkälät, mikrosienet
- sammalet, levät

Epifyyttien seuralaislajisto, mm.

- ripsisiä, jäytiäisiä
- punkkeja, hämähäkkejä

Loissienet puiden rungossa ja juuristossa

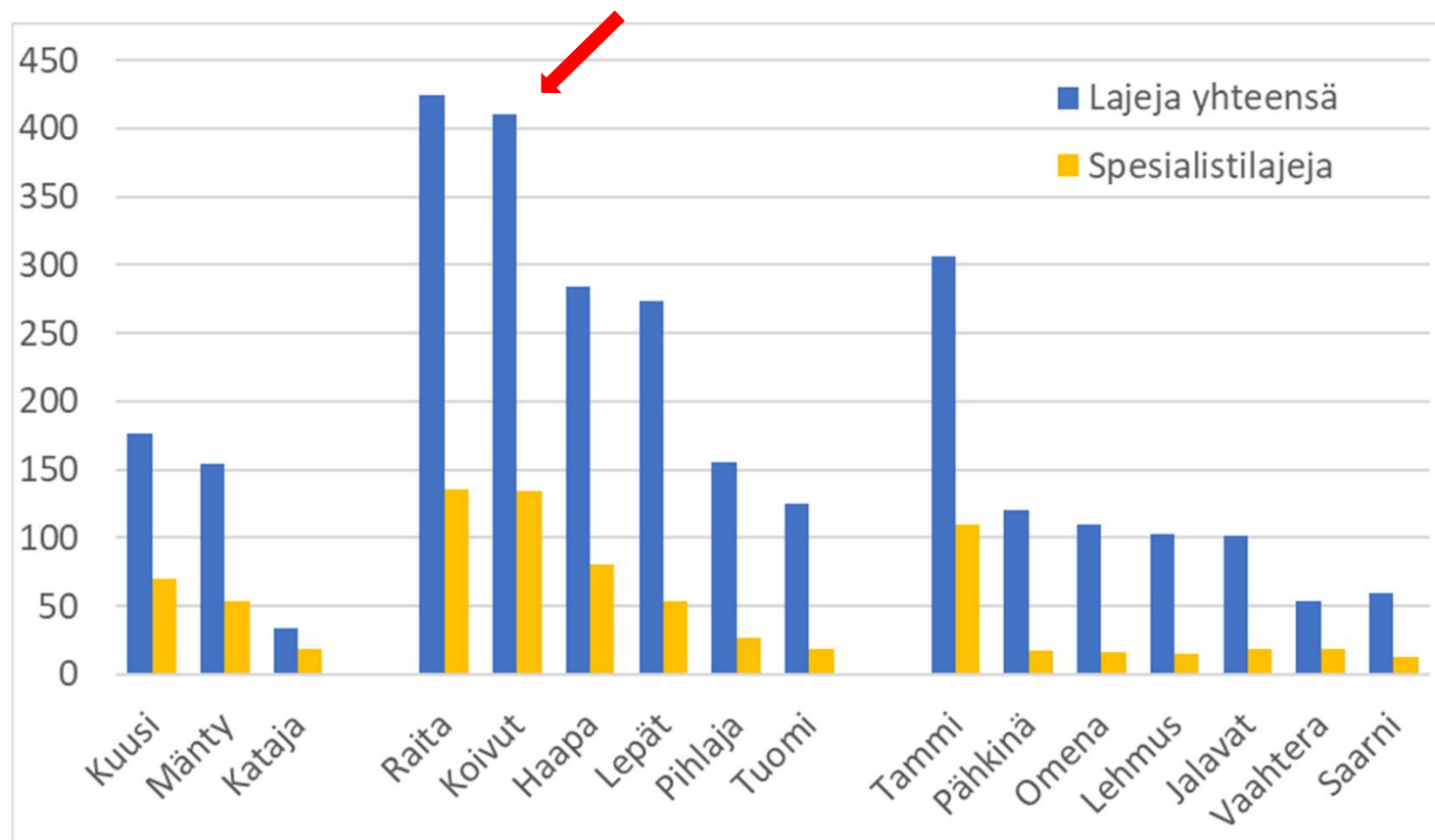
Detritivorit

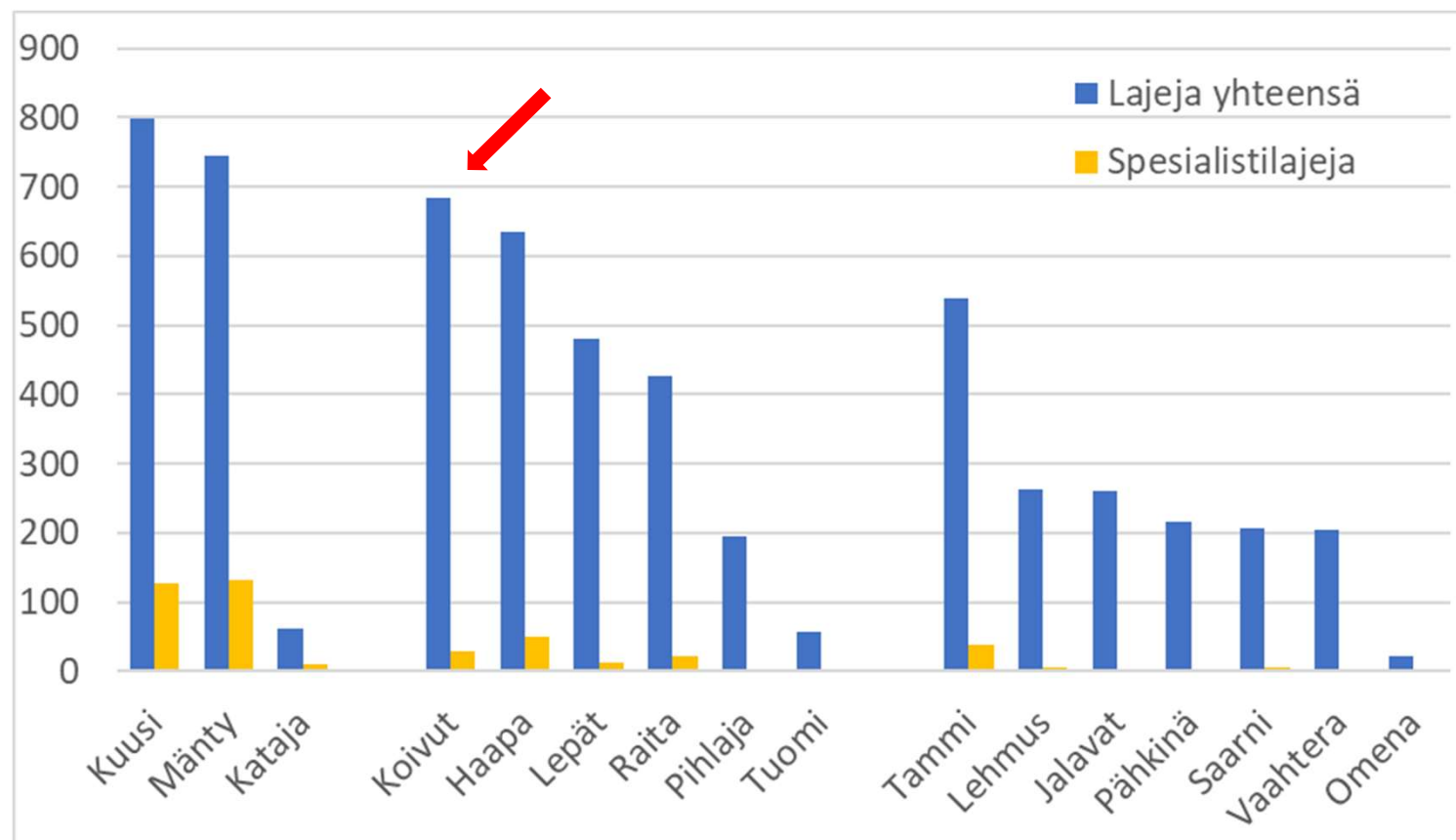
Piirros: Martin Holmer

Keto-Tokoi ja Siitonen (2021)

Seuralaislajien lajimäärät eri puulajeilla, kasvinsyöjät (herbivorit)

Seuralaislajien lajimäärät, lahoppuusta riippuvaiset lajit (saproksyyliit) ^{© Luke}

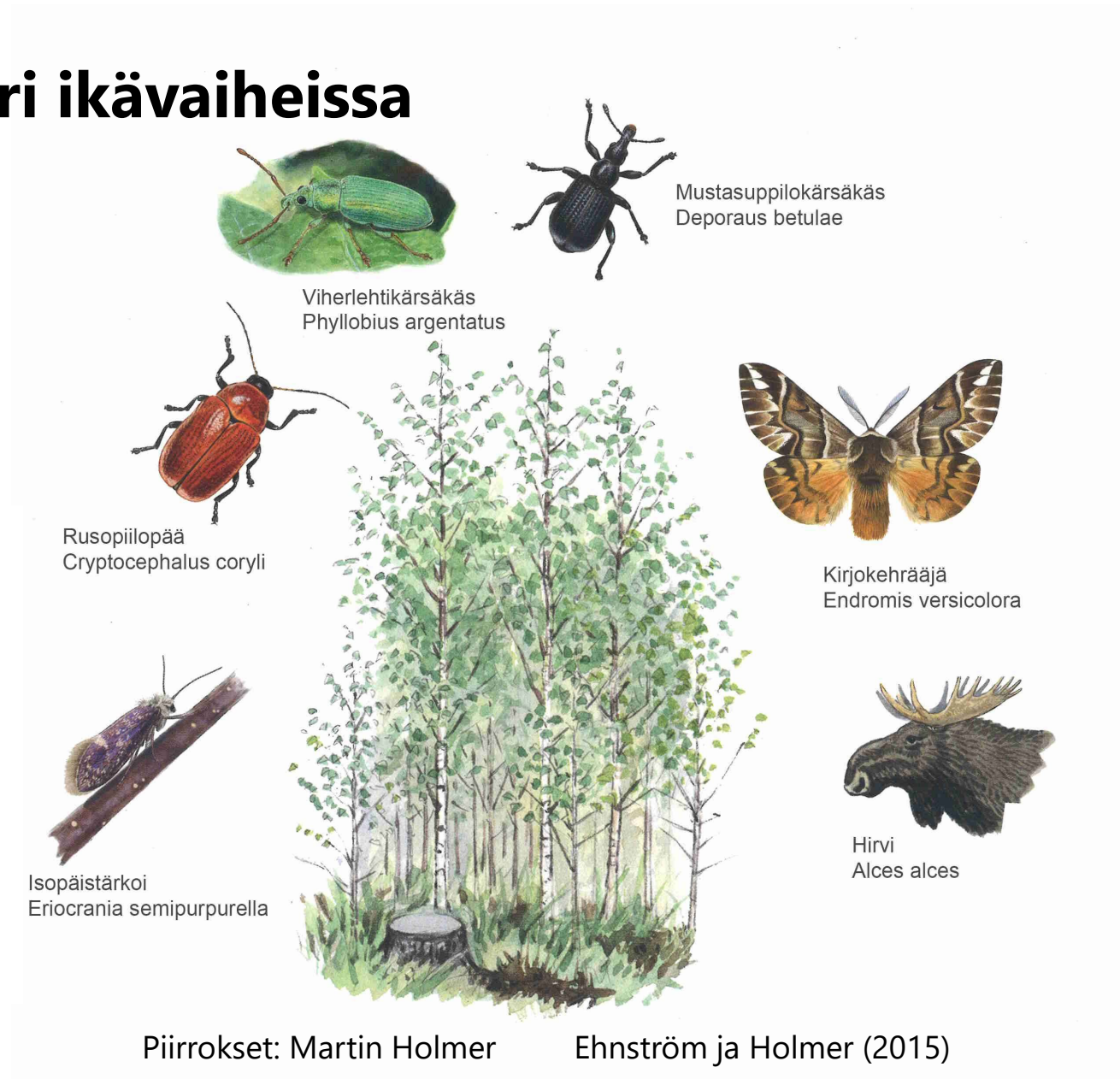
Koivun seuralaislajien määrä

	yhteensä	spesialistit
• kasvinsyöjät	400	140
• epifyyttijäkälät ja -sammalet	200	40
• mykorritsasienet	300	50
• epifyyttiset ja endofyyttiset mikrosienet	satoja	satoja
• lahoppuusta riippuvaiset lajit	1500	100
• <u>muut lajiryhmät</u>	500	50
Yhteensä	3000–3500	400–500

Lajisto muuttuu puun eri ikävaiheissa

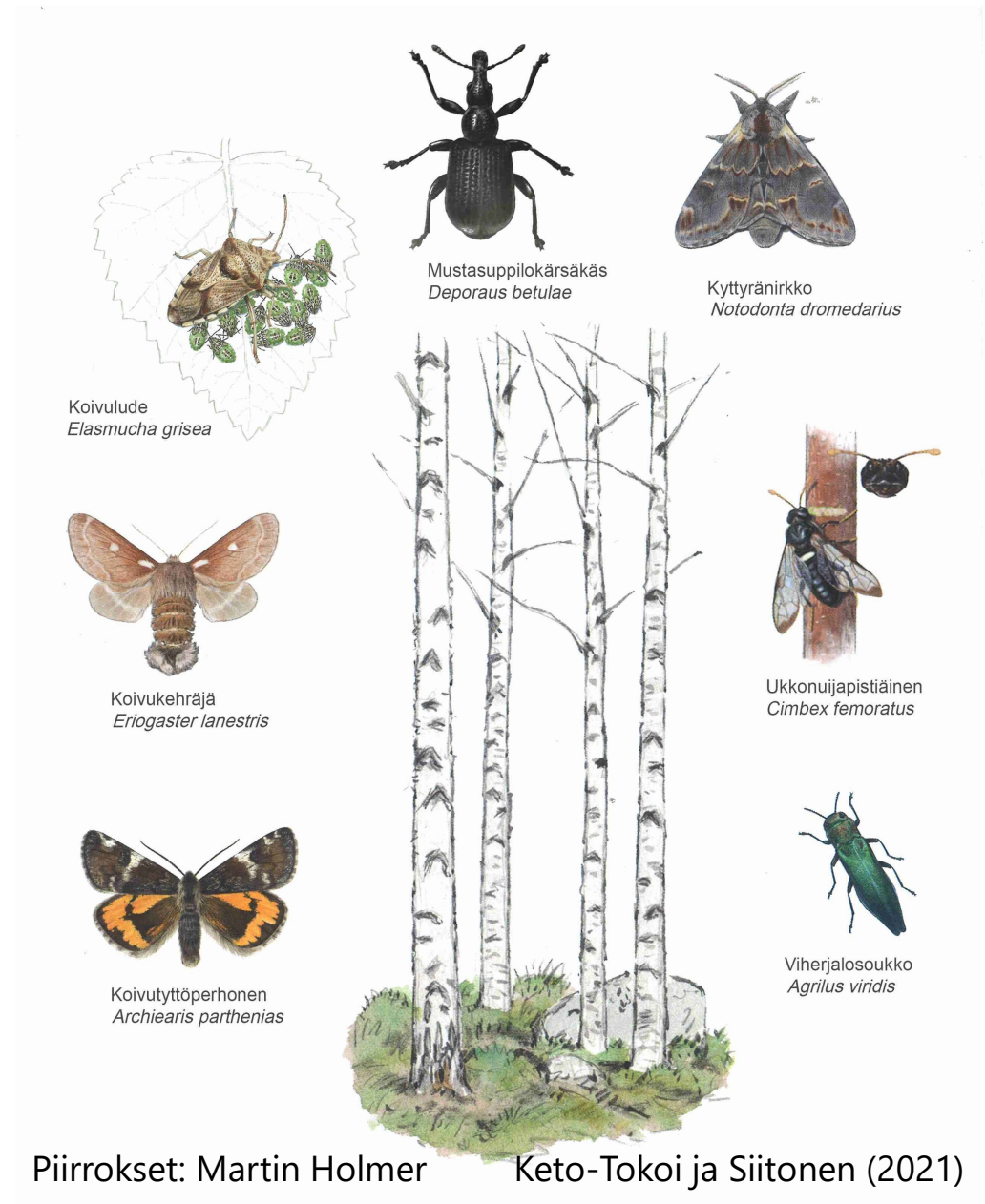
Koivun taimien lajisto

- etupäässä herbivoreja ja endofyyttisiä
- mykorrhizalajisto erilainen kuin varttuneilla puilla
- ei juuri ollenkaan lahoppuusta riippuvaisia lajeja tai rungoilla kasvavia epifyyttijäkälä

Nuorten ja varttuneiden koivujen lajisto

- herbivoreja
- mykorrhizalajisto runsastuu puuston vanhetessa, samoin epifyyttilajisto
- vähän saproksyylejä (kuolleissa oksissa ja latvuksissa)

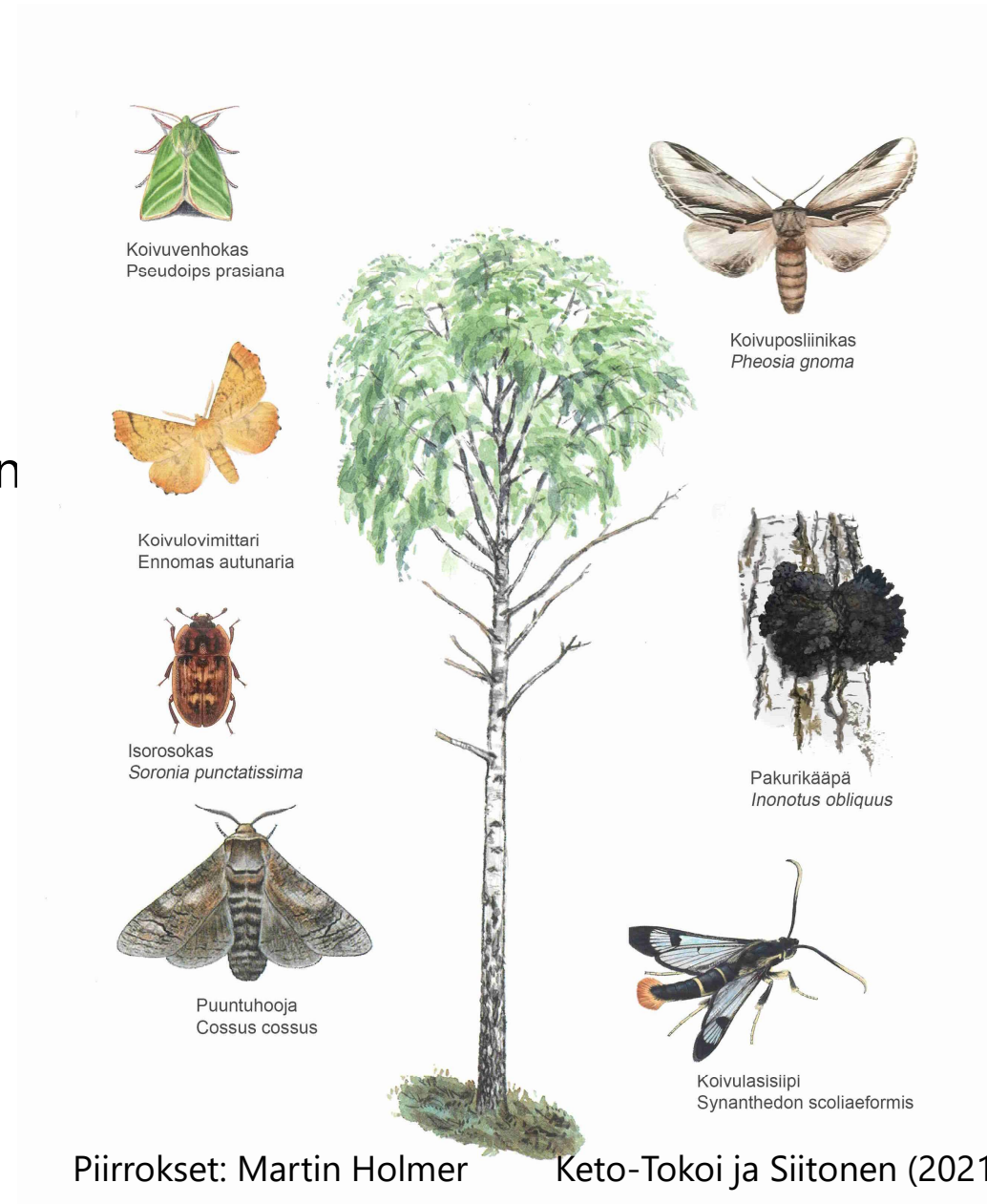

Vanhojen elävien koivujen lajisto

- >100–120 vuotiaat puut
- uusina lajiryhminä sydänpuun lahottajia sekä koroissa, mahlavuodoissa, kuolleissa rungonosissa ja oksissa sekä kääpien itiöemissä eläviä saproksyylejä
- epifyyttilajisto runsaimmillaan

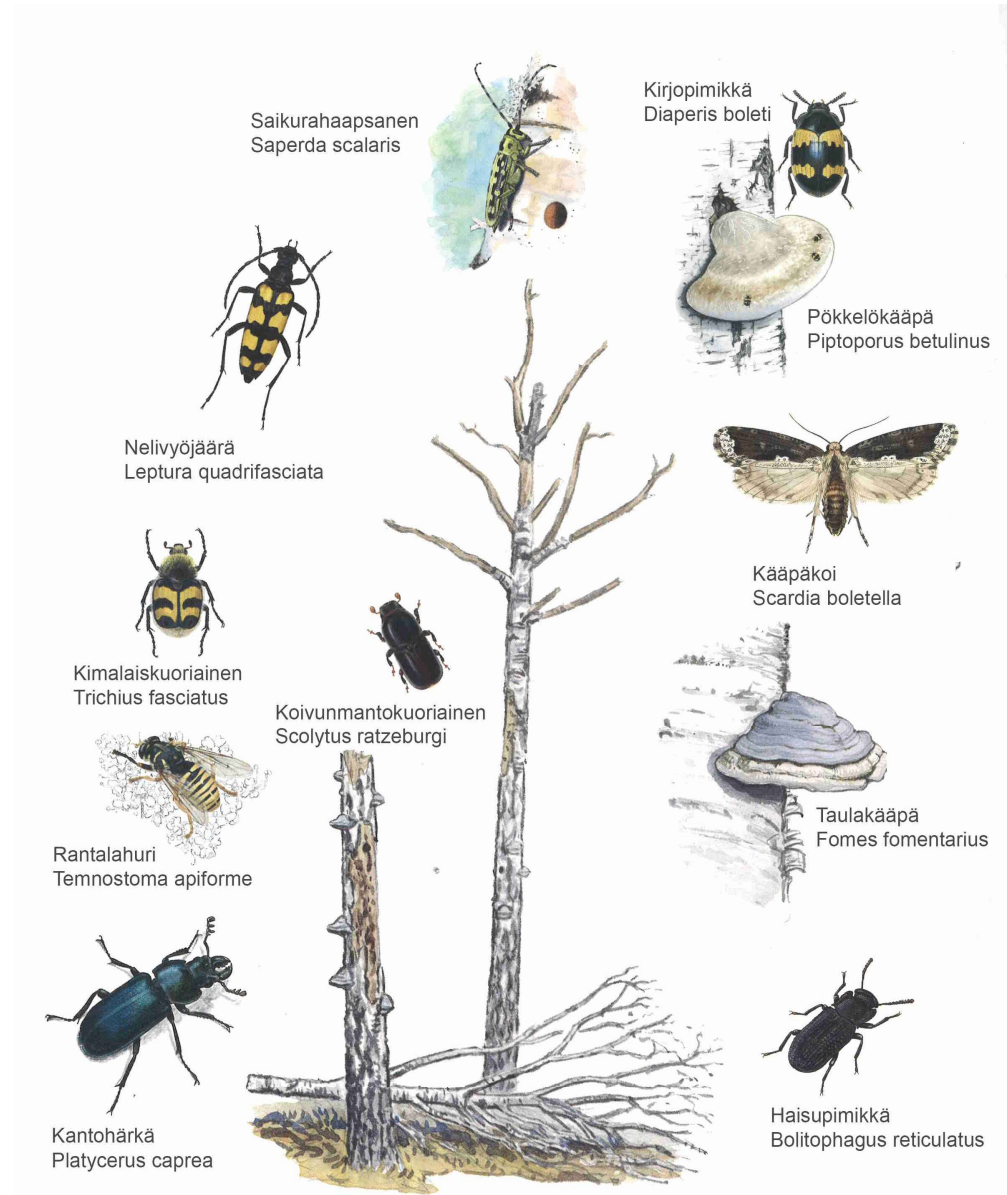

Kuva: Petri Keto-Tokoi

Kuolleiden koivujen lajisto

- suunnilleen yhtä paljon lajeja elää kuolleilla puilla kuin elävilläkin puilla, lähes kokonaan eri lajisto
- lahosukcessio: lajisto muuttuu vastakuolleista pitkälle lahonneisiin runkoihin

Esimerkkejä eri lajiryhmiin kuuluvista seuralaislajeista: Kasvinsyöjät

täplätupsukas

Kuva: Juha Siitonen

Kuvat: Kimmo Silvonen

kirjokehrääjä

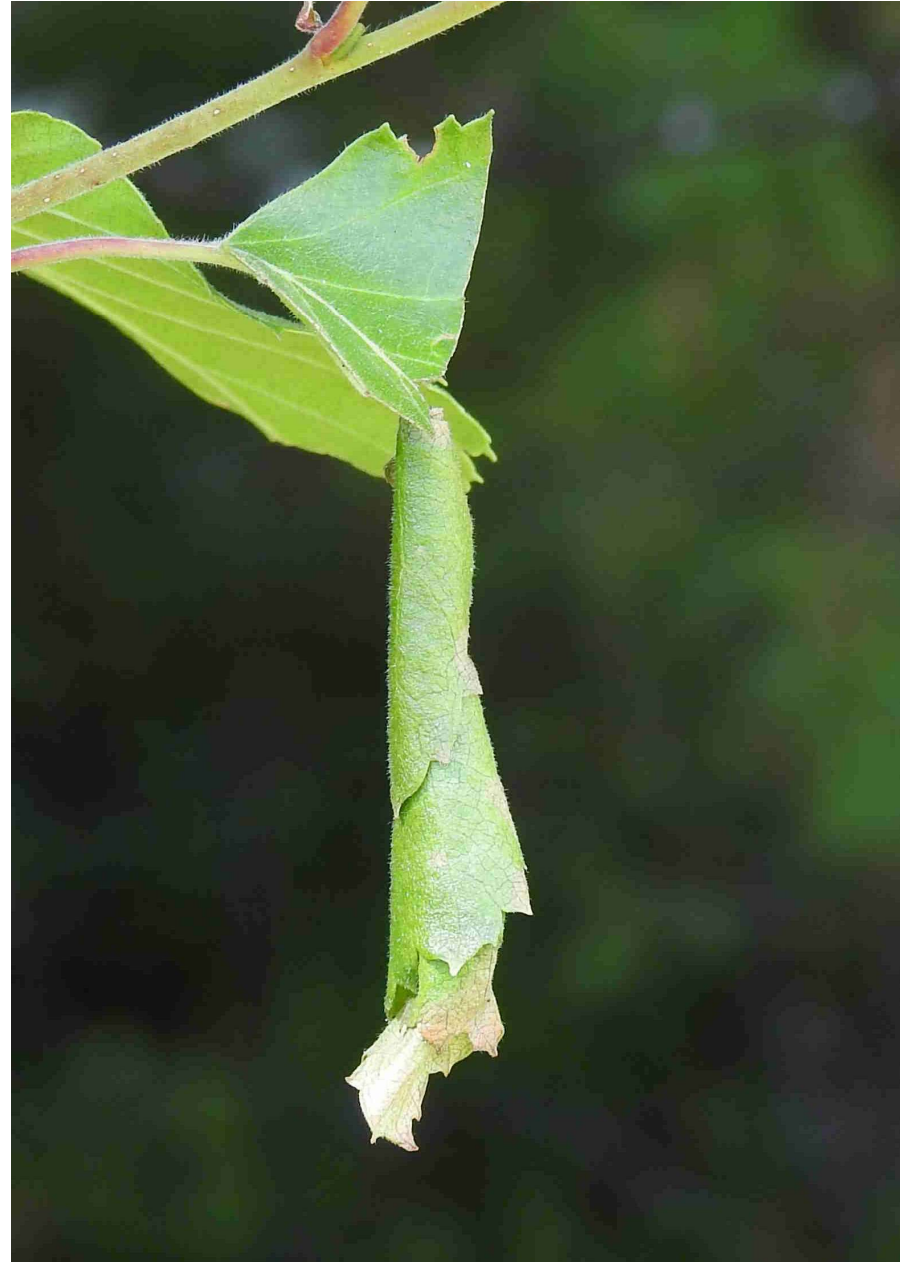
Kasvinsyöjät

koivunseulakoi

Mustasuppilo-
kärsäkäs

Kuvat: Juha Siitonen

Kasvinsyöjät

koivunpunanukkapunkki

Kuva: Juha Siitonen

isopäistärkoi

Endofyytti- ja epifyyttisienet, loissienet

Kotelosienilaji *Trimmatostroma betulinum*

Koivunruskaruoste (*Melampsoridium betulinum*)

Kuva: Juha Siitonen

Epifyytit

Koivunruskokarve, sormipaisukarve

Verikorpikäälä

Mykorritsasienet

Monivyöseitikki

Kuva: Martti Moisander, Laji.fi

Koivuseitikki

Kuva: Allar Antson, Laji.fi

Saproksyyli: lahottajasienet

Taulakääpä + sitkokääpä

Silkkivyökääpä

Mesihelokka

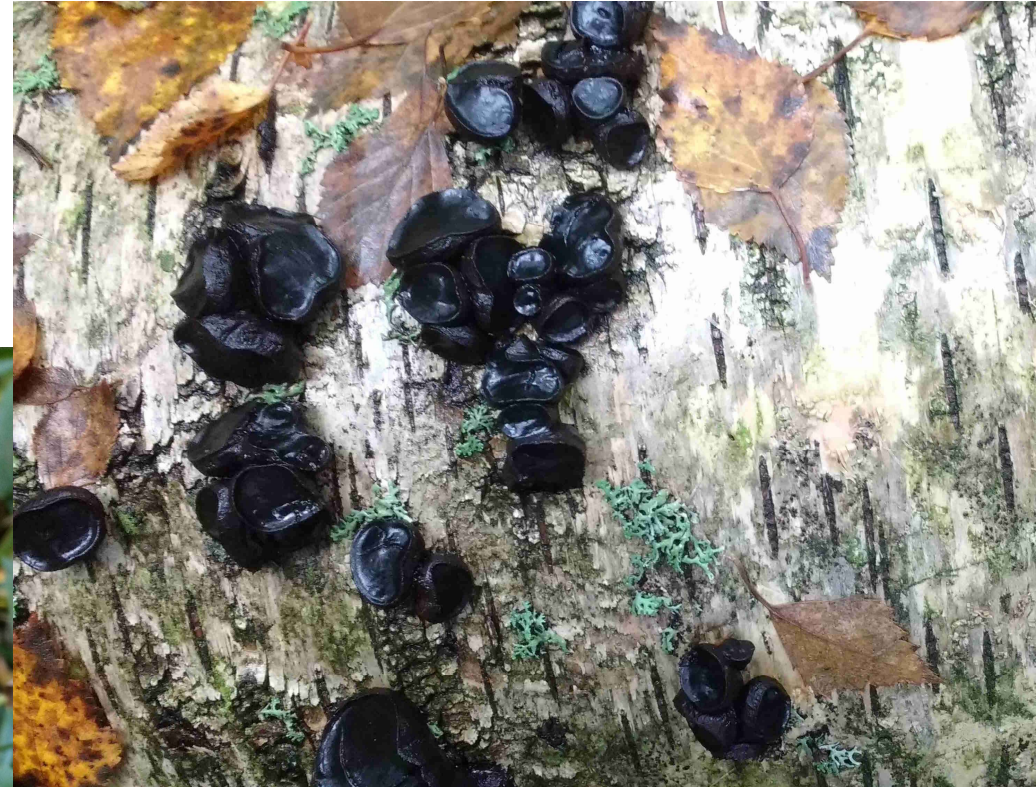
Kuvat: Juha Siitonen

Saproksyytit: lahottajasienet

Hurmehiippo

Kuvat: Juha Siiitonen

Pikiliimakka

Kuva: Juha Siitonen

Saproksyytit

Nelivyöjäärä

Isorusokuoriainen

Kuva: Juha Siitonen

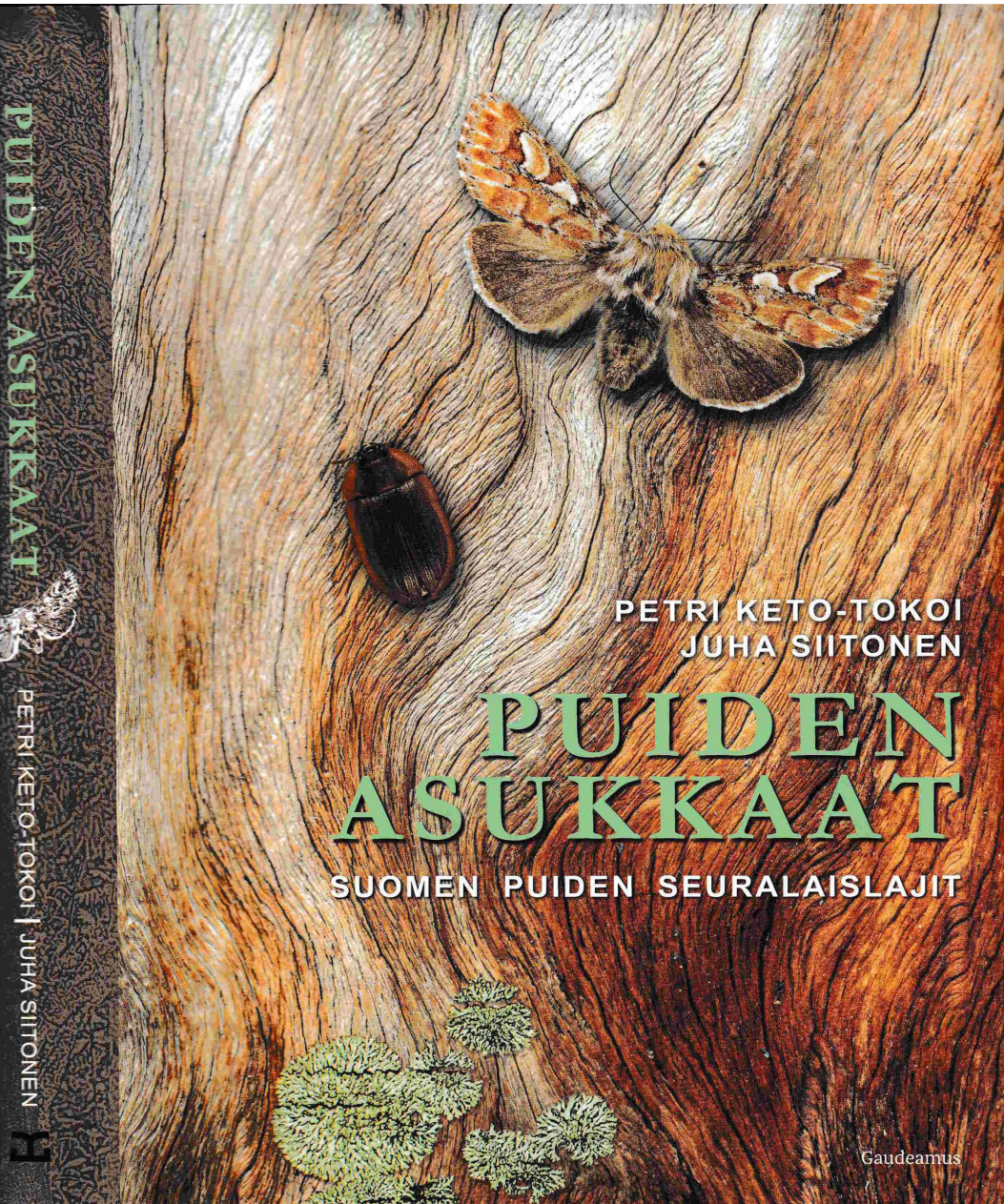
Koivun suojelu ja luonnonhoito

- Koivuista ei sinänsä ole Suomen metsissä pulaa: raudus- hieskoivun tilavuus yhteensä on 422 milj. m³, mikä on 16 % puuston tilavuudesta (VMI13, Luke)
- Koivun keskitilavuus noin 20 m³/ha
- Pulaa on sen sijaan tavanomaista kiertoaikaa selvästi vanhemmista (> 100–120-vuotiaat) puista ja kuolleista puista
- Jos vanhat ja kuolleet koivut puuttuvat metsästä, puuttuu niiden mukana yli puolet koivulla elävästä lajistosta
- Kaikki keinot, joilla voidaan säästää ja lisätä vanhojen ja kuolleiden puiden määrää, lisäävät monimuotoisuutta

Alustuksessa esittämäni tiedot perustuvat suurelta osin kirjaamme

Keto-Tokoi, P. & Siitonen, J. 2021.

Puiden asukkaat – Suomen puiden seuralaislajit. Gaudeamus, 495 s.

Kiitoksia!

luke.fi